

LUNDS
UNIVERSITET

Från individ till ingenjör

En fallstudie om ingenjörstudenters socialisation in i yrket och dess genusordning

EDMK 01

Handledare: Linda Hiltunen

Författare: Inez Kjellman, Wedad Alsanji

Tackar!

Vi vill tillsammans tacka dig Linda vår handledare för allt ditt stöd och visat engagemang under hela skrivprocessen. Vi är väldigt tacksamma för intresset och tiden studenterna vid Lunds Universitet och programmet vi valt att studera givit oss. Under en hektisk period i era egna studier tog ni er tid att hjälpa oss i vår studie.

Vi hoppas resultatet av denna studie kan möta branschen ni nu är en del av och på ett positivt sätt utveckla den vidare i frågan om den ojämna könsfördelningen samt hur det påverkar forandet av ingenjören.

Abstract

This essay will explore the socialization process of students to a working profession. We have discovered a gap in previous studies when it comes to the effect of gender and class of the process of socialization and the creation of the students working identities. The study is carried out by interviewing students that have completed at least half of their bachelor's degree in engineering, with the focus on construction and architecture.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Forskningsfältet	5
2. Teori	8
2.1 Socialisation och identitetsformande	9
2.1.1 Primär & Sekundär	9
2.1.2 Socialisation av yrkesrollen	10
2.2 Om genus och traditionella roller	10
2.2.1 Kön och genus	11
2.2.2 Genusordning	12
2.3 Intersektionalitet	13
3. Metod	15
3.1 Intervjuer	17
3.2 Urvalskriterier	18
3.3 Genomförande	19
3.4 Analys av metod	20
4. Analys	21
4.1 De olika vägarna dit	22
4.2 Under utbildningen	24
4.2.1 Den anpassade kvinnan	24
4.2.2 Den givna platsen	25
4.2.3 Könsfördelning utbildning	27
4.3 Framtiden och branschen	28
4.3.1 Branschens machokultur och jargong	28
4.3.2 Kontor vs byggarbetsplatsen	29
5. Diskussion och slutsatser	30
Referenslista	31
Bilagor	33
Bilaga 1 – intervjuguide	33
Bilaga 2 - inbjudan	34

1. Inledning

Vem är jag och hur blir jag till den jag är? Redan vid födseln formas vi människor genom socialisation. Vi anammar normer, värderingar och kunskaper och skapar vår identitet i relation till omgivningen och det sociala sammanhang vi befinner oss i, det kallas att vi ingår i en socialisationsprocess. (Alvehus och Jensen, 2015:75). Ett exempel på detta är när vi som barn försöker efterlikna våra föräldrar. Ju äldre vi blir desto fler olika sociala sammanhang möts vi av. I tonåren kanske föräldrarna är helt ointressanta medan skolkamraterna blir dem man vill efterlikna, även om vi finner avtryck som föräldrarna gjort i vår identitet. Socialisationsprocessen och formandet av människors identitet är en ständig process då våra sociala sammanhang är föränderliga. Vi utvecklas och förändras i relation till vår omgivning, val av utbildning och framtida yrke vilket därmed kan vara en stor del i formandet av vår identitet.

Behovet av denna studie växte fram genom vårt intresse för genusordning, den sociala struktur som rör kön och reglerar kvinnligt och manligt i samhället samt för individer (Connell, R & Pearse, R 2015). Vi kommer att studera sambandet mellan genusordning och formandet eller förändring av identitet eller individ under en eftergymnasial utbildning. Statistik visar en trend där utbildningsnivån stiger, inte minst bland kvinnor (SCB 2017:). Fler väljer att vidareutbilda sig i det högre utbildningssystemet. Dock ser vi en rad yrkesområden där efterfrågan är större än tillgången av arbetskraft. Ett av dessa områden är ingenjörbranschen. Idag råder det brist på civil-och högskoleingenjörer och enligt SCB:s prognoser kommer det att förbli så även i framtiden (SCB 2017:66). En av anledningarna kan vara att ingenjörsvyrket traditionellt sätt är en bransch som tydligt domineras av det manliga könet. Tidigare var det inte ens tillåtet för kvinnor att studera kurser vid KTH, då stadgarna löd att endast “unge män, som vilja egna sig åt något tekniskt yrke” fick studera där (Berner , 1996). Även om antalet kvinnliga studenter sedan 1970 talet till tidigt 2000-tal har ökat från under 10% till att utgöra nästan 30% av ingenjörstudenterna, så kvarstår den ojämna könsfördelningen (Udén, 2001). Mycket har hänt sedan 1920-talet då kvinnor tilläts studera tekniska utbildningar men att ingenjörbranschen domineras av det manliga könet är ett resultat som kvarblir än idag (Sjöstrand, 2013:7).

Tidigare forskning på detta forskningsfält har bidragit med förståelse av den ojämna könsfördelningen inom ingenjörbranschen och dess utbildningar. Vi anser dock att det finns en brist i tidigare forskning inom fältet som inte belyser kopplingen vi ser mellan genus, socialisation och intersektionalitet till denna yrkeskategorin som börjar redan vid studietiden. Hur socialiseras egentligen olika kategorier av människor in till ett yrke som historiskt sett bara tillhörde mannen? Vi ska undersöka och skapa oss en förståelse av hur omständigheterna i omgivningen påverkar studenternas identitetsformande och hur de socialiseras in i yrket. Vi har valt att fokusera på hur kvinnliga och manliga studenter socialiseras in i ett traditionellt sätt mansdominerat yrke och vad föreställningarna om kvinnor och femininitet samt män och maskulinitet har för påverkan på socialisationsprocessen under utbildningstiden, då studenterna formas till att bli ingenjörer.

1.1 Syfte

Vi vill bidra till en befintlig diskussion om hur en ingenjör socialiseras in i sitt yrke under studietiden och utifrån ett genusperspektiv utforska hur denna socialiseringsprocess går till på en mansdominerad utbildning. Vi vill med andra ord koppla Connells klassiska genusordning, socialisation och intersektionalitet till den tekniska yrkeskategorin byggingenjörer för att analysera och skapa en förståelse av vårt empiriska material som ska utgöra de kvinnliga och manliga studenternas tankar, diskurser och erfarenheter. Med detta syfte som grund kommer vi därför utgå från följande två frågeställningar:

- Hur socialiseras ingenjörstudenter till sin ingenjörssroll under studietiden?
- Hur förhåller sig kvinnliga och manliga studenter till femininitet respektive maskulinitet under socialisationsprocessen och på vilket sätt har det inflytande på deras förmåga att bli en ”riktig” ingenjör?

1.2 Forskningsfältet

Redan under utbildningsstadiet påpekar organisationsteoretikern Kowtha (2008), att en slags socialisationsprocess sker som formar studenterna till ingenjörer även om dem fortfarande inte kommit ut i arbete. Han menar att de möts av en viss organisationskultur som efterliknar

ingenjörbranschens under själva utbildningen. Målet är att förbereda studenterna inför hur arbetslivet kommer se ut. Det bidrar till att studenterna socialiseras in och formas till “ingenjörer” redan innan det blivit anställda. Eftersom vi valt att undersöka hur studenter socialiserats till byggingenjörer under utbildningen är Kowthas studie där parallellen mellan organisatorisk socialisation och liknelsen till processen under utbildningstiden en grund till vår förståelse. En annan studie som talar om yrkessocialisation eller organisatorisk socialisation som det även kallas är Cecilia Jansson och Ninni Bengtssons “Kvinnan i den mansdominerade utbildningen”, 2013. Men här läggs fokus på vad universitetet kan ha för inverkan på yrkes socialisationsprocessen för kvinnorna inom högskoleingenjörsprogrammet som våra intervjupersoner kommer ifrån.

Lyfter vi blickarna från den organisatoriska socialisationen som sker medvetet från skolväsendets och organisationers sida och ser till studier om socialisation och identitetsskapande, visar en studie från Sydney (Kuhnert, R, Begeer, S, Fink, E, & de Rosnay, M, 2017:13) hur man som barn påverkas av sociala faktorer och hur deras sociala beteenden skapas därefter. Det vi främst fann intressant i studien var hur man som student i ett större socialt nätverk får en allt mer könssegregerad relation till varandra. Det vill säga att de relationer som tjejerna hade med varandra samt de som killarna hade med varandra tydligt kan åtskiljas. En utveckling av deras identitet och ökad medvetenhet om stereotypiska könsroller som är socialt föreskrivna tros påverkas av kulturella och miljömässiga faktorer (Kuhnert, R, Begeer, S, Fink, E, & de Rosnay, M 2017:14). Visserligen är studien genomförd på barn men vi tar med oss delar av studien som förmedlar hur studenter könssegregerar sig in i de stereotypiska rollerna i större nätverk som exempelvis klasser . Vi utgår ifrån att detta fortsätter i senare ålder då socialisationsprocessen som tidigare nämnt är en ständig process.

Maria Udén bekräftar i sin studie att kvinnliga ingenjörsstudenter ökar i antal även om de fortfarande kan benämnas en minoritetsgrupp. Även om branschen därmed har tagit ett steg ifrån en tydlig mansdominans kvarstår klyftan mellan att kvinnan ses som “mjuk” medan tekniken ses som “hård”. Då vi önskar titta närmre på hur socialisationsprocessen ser ut för både kvinnliga och manliga studenter har vi tar vi med oss förståelsen om hur branschen kodas som traditionellt sett “hård” och “teknisk”, en kodning som inte stämmer överens med de traditionella

föreställningarna om femininitet. (2002). Även Bastalich, Franzway, Gill, Mills och Sharp har i sin studie av ingenjörer i Australien etablerat en förståelse av att den typiska ingenjören är en man och att mannen ses som norm (2007:390). Bastalich et.al (2007) har en teori som menar på att kvinnan anpassar sig och agerar för att liknade den manliga figuren som också är den ideala ingenjören. Wahl och Linghag (2013:31) bekräftar också detta när de skriver om "tekniktjejer" som ett begrepp som skapats för att alla kvinnor inte ska ses som den "normala kvinnan" utan belysa hur vissa efterliknar mannens beteende. Ett beteende som beskrivs som rak, konkret och inte så mycket känslor och därigenom normen. Vi ser här parallellen till sekundär socialisation (Alvehus och Jensen, 2015:75) och hur kvinnor som introduceras till en mansdominerad bransch också eventuellt förväntas anpassa sig och efterlikna idealet.

Alvehus och Jensen diskuterar och använder sig av Kanter teori kring minoritetsgrupper i organisationer med ojämn könsfördelning. Vi drar här paralleller till kvinnan inom ingenjörbranschen, samt på ingenjörutbildningen som minoritet. Kanter menar på att de blir som minoriteter utsatta för mer synlighet, de blir ett "typexempel" på någon av dess slag, deras eventuella misstag belyses och framgång synliggörs ej på samma sätt. Samtidigt exponeras de för kontrast, kvinnorna som etablerat sig inom branschen som minoritet blir utsatta för ett "lojalitetstest" mot de övriga kvinnorna. Assimilering en tredje situation som en minoritetsgrupp utsätts för, detta leder till att kvinnan placeras i etablerade generaliseringar så som att hon är emotionell, vårdande eller stereotyper som förförerska eller moder. De kvinnliga studenter kan i dagsläget som sagt ses som en minoritet på ingenjörutbildningen, men också senare inom ingenjörbranschen som helhet.

En stor inspirationskälla till vår studie är en statistisk undersökning av ingenjörers värderingar och förhållningssätt till arbete och yrke. Tom Hagström och Carolina Sconfienza (1996) har här ställt frågor kring motivation till arbetet, värderingar i arbetet och förhållningssättet till sitt yrke. I svaren på vissa frågor blir skillnaden mellan könen väldigt tydlig. Detta är intressant för oss då vi intervjuar både kvinnliga och manliga studenter och tror oss också då se en variation i svar beroende på kön. I Hagström och Sconfienzas studie svarade till exempel kvinnors avsevärt mycket högre på värdet "*att ha en rättvis och förstående chef*", liknande svarade kvinnorna på de fysiska aspekterna av arbetet, såsom att ha en bra och säker arbetsmiljö. Även de altruistiska

aspekterna värderades betydligt högre av kvinnor än män. Vi ser i denna värderingen den normativa feminiteten som kvinnor förhåller sig till, en utstrålning av de mjuka värdena som också Connell belyser som kvinnliga. Vi kan också utifrån denna frågeställningen se hur män generellt svarat och ser mer vikt i de aspekter av arbetet som gäller dess status, så som *“att jag får hög lön och materiella tillgångar”*, *“att jag har mycket att säga till om”* medan kvinnor *“vill ha en bra fysiska arbetsmiljö”*, *“att genom arbete kunna hjälpa andra”* och *“vara nytta till samhället”*. (Hagström och Sconfienza, 1996, s.16) Ytterligare en frågeställning från samma studie önskar belysa dessa studenternas förhållningssätt till livet och omgivningen. Även i svaren på denna frågan kan vi se en skillnad i hur kvinnor och män svarar utifrån en faktor. Kvinnor instämde i högre grad till påståendet *“jag är osäker på mig själv”* (Hagström och Sconfienza, 1996, s.19). En av de mest intressanta faktorerna Hagström et. al undersökt är bakgrunden till olika skäl till valet ingenjörsyrket, av de svar som här avviker är kvinnornas instämmande till att yrkesvalet skett slumpmässigt, medan mäns instämmande till att deras val av yrke spelar deras faktiska teknikintresse. (1996, s.24) Hagström et al diskuterar kring möjligheten att ungdomars möte med arbetslivet kan påverkat och möjligen förändra deras primära värderingar eller synsätt. Motivation till studierna och bakgrunden till yrkesvalet är något som Line Holth (2015) också i sin studie inom fältet genus, teknik och teknikkarriären. Holth syftar till att besvara frågan kring hur karriären utformas och hur vägen dit ser ut. Argumentet som utmynnar sig ur hennes studie är att kvinnor tar med krokiga vägen medans männen tar den raka vägen. Med detta menar hon att den etablerade kopplingen mellan maskulinitet och intresset för teknik är centralt, de har därmed redan en naturlig väg att gå medans kvinnas förbestämda associering till livet hemma i den privata sfären.

2. Teori

Vi kommer använda oss av tre övergripande teorier för att fånga upp dessa tolkningar och därmed bilda oss en djupare förståelse kring hur studenterna socialiseras till ingenjörer och maskulinitetens och feminitetens påverkan. De tre kompletterande teorierna är socialisation, Connells genusordning och intersektionalitet. Nedan kommer vi ta upp socialisation i termer som kommer kopplas till identitetsskapande, Connells klassiska genusordning och könets traditionella roller samt ett intersektionellt perspektiv där vi förutom kön belyser andra faktorerers inverkan på socialisationsprocessen, såsom ålder och klass.

2.1 Socialisation och identitetsformande

2.1.1 Primär & Sekundär

Hur vi uppfattar oss själva eller med andra ord hur vi formar vår identitet har att göra med hur omgivningen ser på oss eller uppfattar oss. Det sociala sammanhanget vi lever i spelar en huvudsaklig roll i uppfattningen av oss själva. Organisationsteoretikerna Alvehus och Jensens definition av socialisation lyder *“Socialisation är den process genom vilken en individ tillägnar sig det omgivande samhällets värderingar, normer och kunskaper”* (2015:75) Den klassiska sociologen Anthony Giddens förklarar socialisation i termer av att ett barn eller en ny medlem inte ärver utan lär sig livsstilen som samhället har och att det är på så sätt en kultur överförs från en generation till en annan (Giddens 2003:42). Gemensamt för dessa två definitioner är att vi är i en beroendeställning till omgivningen och att det är i en relation till den som vi formas. Utgår vi ifrån att socialisation är en process och att vårt omgivande samhälle kontinuerligt förändras i takt med att vi växer kan vi dela in socialisation i primär och sekundär socialisation.

Här menar teoretiker att primära socialisationen formar oss från födseln och genom den första perioden i vårt liv. Här är det alltså främst inflytandet av våra föräldrarna som påverkar oss. Den sekundära socialisationen är då individer möter andra människor och ställs inför nya krav som tidigare inte har ställts och detta leder enligt Alvehus och Jensens mening till personlig utveckling (2015:75). Detta inleds ofta under utbildningstiden/skolgången och är en fortsatt process under exempelvis uppväxt, utbildning och vid nya jobb. Samhället har föreställningar utifrån våra biologiska kön, hur vi borde vara och vad som förväntas av oss (Alvehus & Jensen 2015:76, Finreman et. al. 2005: 20).

Socialiseringen formar människor och konstruerar kön utifrån de stereotypiska samhällsförväntningarna kring kön. Hur kön exempelvis konstrueras på en arbetsplats är en följd av interaktionerna på jobbet mellan kollegor och mellan kollegor och chefer, både formellt och informellt. Dessa interaktioner förstärker jämlikhet mellan kön men samtidigt kan även ojämlikheter produceras och reproduceras av detta (Acker 2012:216). På samma sätt sker detta inom olika högskoleprogram men där interaktionerna mellan studenterna och studenterna och lärare är de avgörande. Det är den könskultur som råder på arbetsplatsen, i skolan, i samhället

som konstruerar föreställningar om män och kvinnor och dessa föreställningar och förväntningar som skapar könsidentitet (Alvesson & Billing 2011:172, Wahl & Linghag 2013:15).

2.1.2 Socialisation av yrkesrollen

För att förstå hur universitet och dess olika program formar den blivande ingenjören kommer vi att utgå ifrån att ett universitet är en organisation, då en organisation enligt Alvehus och Jensen definition är *“ett antal aktörer som arbetar tillsammans för att nå ett gemensamt mål”* (2015:16). I detta fallet är studenter, lärare etc. aktörerna som jobbar tillsammans för det gemensamma målet att utbilda studenterna till yrkesrollen byggingenjör. Teoretikerna Van Maanen och Edgar H. Schein tanke att arbetsorganisationer erbjuder mer än bara ett jobb, likadant som att ett universitet erbjuder mer än bara en utbildning. De erbjuder bland annat en överföring av information och värderingar genom en slags socialiseringsprocess. Beroende på vilken organisationskultur som råder så överförs ett speciellt språk, standarder, ideologi, fördomar, modeller för social etikett och uppförande som sedan blir grunden till vardagen och som visar hur man ska relatera sig till kollegor, underordnade, överordnade, utomstående för att yrkesmässigt överleva (John Van Maanen och Edgar H. Schein, 1977:1-2).

Då nybörjare har olika bakgrunder, värderingar och andra föreställningar om jobbet måste de erfarna arbetare försäkra att den nya inte stör, skämmer ut eller kastar ett nedsättande ljus på de andra. I fallet med utbildning blir “de nya” studenterna och “de erfarna” lärarna. Lärandet av nybörjare är det som kallas den organisatoriska socialiseringsprocessen. Deras definition av organisatorisk är alltså processen där en person införskaffar sig den sociala kunskapen och färdigheterna som behövs för att kunna anta en organisatorisk roll (John Van Maanen och Edgar H. Schein, 1977:1-3) Definitionen påminner om Connells uppfattning om socialisation i det kontext att man lär sig in i sin maskulina eller feminina könsroll utifrån de förväntningar som ställs på könet. (R.W. Connell, 1996:39-40).

2.2 Om genus och traditionella roller

I försök att besvara vår forskningsfråga önskar vi också förstå betydelsen av genus och de traditionella uttrycken som femininitet och maskulinitet samt hur de skiljer sig åt. Yvonne hirdman diskuterar begreppet genus och definierar det som socialt kön. Hon fördjupar också

betydelsen och menar också att det sätter namn på den mer komplicerade kunskapen vi har om hur ”manligt” och ”kvinnligt”, samt den större förståelsen vi har om hur manligt och kvinnligt ”görs” (2004). Vi kan dra parallellen mellan kvinna och femininitet, ett förenklat men mer generaliserat begrepp för detta är kvinnlighet. För att inte kategorisera våra intervjupersoner i de två binära grupperna kommer vi identifiera dem utifrån dess biologiska kön och sedan tala om femininitet och maskulinitet som egenskaper eller personlighetsdrag.

2.2.1 Kön och genus

Connell betonar att de flesta diskussionerna i dagens samhället lyfter fram en dikotomi. En diskussion som förmodar en biologisk uppdelning. En diskussion som resulterar i uppdelningen hanar och honor. Frågan är om man då definierar kön som den sociala eller psykologiska skillnad som motsvarar den uppdelningen, förstärks den eller är den orsaken. Användningen av termen genus syftar därmed till den kulturella och sociala skillnaden mellan kvinnor och män som bygger på den biologiska uppdelningen mellan honor och hanar (Connell, 2015:25).

Uppdelningens inverkan i bland annat arbetslivet blir därmed att män är mer lämpade inom vissa sociala arenor och kvinnor i andra. Connell samt andra teoretiker talar i termen genus, vi har dock valt att i vår studie använda oss av begreppet kön under våra intervjuer. Vår förståelse av begreppet är det samma som definitionen av genus med hjälp av Connell. Anledningen är att kön är ett mer vedertaget begrepp i allmänhet. Vi vill skapa full förståelse hos våra intervjupersoner och inte tala i termer okända för dem. Även om genus är idag ett relativt väletablerat begrepp.

För att förstå definitionen av genus bör fokus ligga på relationer snarare än biologiska skillnader. Det handlar om de sociala relationerna inom vilka individer och grupper agerar. Varaktigheten eller mönstren i sociala relationerna skapar strukturer enligt den sociala teorin. Connell resonerar att genus är ett sätt att organisera social praktik. Att genus inte är utan konstrueras i det sociala sammanhanget. Allmänt uppfattas kön och definieras som den ”naturliga” uppdelningen mellan kvinnligt och manligt. En uppdelning som lutar sig på skillnaderna mellan den kvinnliga och manliga kroppen. Kroppar har olika förmågor och egenskaper i relation till fortplantning och den biologiska processen. Vid skillnader mellan kvinnliga och manliga kroppar kan den sociala praktiken ibland överdriva dessa genom traditioner, oskrivna men också skriva lagar. Vi arbetar t.ex. olika jobb, vissa jobbar inom ingenjörbranschen som ses som ett farligt och hårt jobb

medan andra inom sjukvården som är ett mer omvårdande och känslomässigt jobb. Det finns en föreställning av vad som är “naturligt”, efterlevnaden av vad som är “naturligt” leder också till definitionen av “onaturligt”. Dessa lagar oskrivna eller skrivna inleder ett omfattande socialt arbete för att styra människors beteende (Connell, 2015:19).

2.2.2 Genusordning

Begreppet genusordning används för att sammanfatta och definiera den sociala strukturen som kvinnor och män i dag skapar och upprätthåller den maktrelationen mellan de två socialt konstruerade könen. Vi förklarar också detta som en socialisationsprocess då människan blir kvinna eller man. Som tidigare nämnt i socialisationsteorin initieras detta redan under barnuppfostran. Även om barnuppfostran ser kulturellt olika ut är den australiska barnuppfostran långt ifrån ensamma att pojkar redan i låg ålder introduceras till hårda och fysiska sporter. Pojkar pressas i tidig ålder av jämnåriga, föräldrar samt massmedia att visa sig modiga eller tuffa, de får lära sig stå emot nedvärderande ord eller etiketter som inte anses tufft (Connell, 2015:17). Detta är ett tydligt exempel på hur barn socialiseras till en viss roll i samhället för att upprätthålla den hegemoniska maskuliniteten, det vill säga mäns dominanta position i samhället och kvinnornas underordnade. Enligt statistik världen över har männen ett tydligt övertag inom ledarskap, revision, juridik och inte minst inom det tekniska fältet som ingenjörer (Connell 2015:15). Connell menar att detta beror på att pojkar socialiseras under tidig ålder och måste därmed förhålla sig till den hegemoniska maskuliniteten och därmed reproducerar den historiska genusordningen.

Vår studie syftar till att belysa kopplingen mellan kön, intersektionalitet och socialisation till en viss yrkesroll. Connell resonerar att genus är ett sätt att organisera social praktik. Ett mönster eller arrangemang av genus i organisationer eller institutioner benämner hon genusregim. I en kartläggning av organisationer eller skolor observeras en tydligare uppdelning av arbetsuppgifter mellan de olika könen. Skolgårdens utformning uppdelad i två och anpassad för flickor och pojkar. Genusregimer är ett vanligt inslag i organisationer och kan förändras med tiden enligt Connell.

Genusrelationer kan enligt Connell enkelt beskrivas som förhållandet mellan de två biologiska könen. För att titta på genusrelationerna delar Connell upp de olika relationerna i tre kategorier. Den mest väl diskuterade ur vår feministiska utgångspunkt är relationer byggda på makt, det så kallade patriarkatet. Denna typen av relation beskrivs som den manliga dominansen och den underordnade kvinnan. En annan kategori är produktionsförhållanden, i denna jämförelsen ser vi främst på innebörden av de olika typerna av arbete kvinnan eller mannen traditionellt sätt utför, samt den ekonomiska innebörden av detta. En sista relation för att definiera genus är åkatexis, något som också kan beskrivas som den emotionella bindningen eller sexuell åtrå. (Connell, 2015:120)

2.3 Intersektionalitet

För att vidare i vår analys belysa att kategorin kön som vi diskuterar ovan inte ensamt utgör olikheterna av hur studenterna socialiseras in i yrkesrollen kommer vi använda ett intersektionellt perspektiv. Intersektionalitetsperspektivet kommer således handla om att betona andra socialt skapade strukturer som studenterna kategoriseras i och som därmed påverkar deras identitetsskapande och de uppfattningar som de bildar sig. Med ett intersektionalitet menar vi därför att det finns ett flertal kategorier som spelar in i vår samhällsanalys då olika kategorier såsom klass, sexualitet, genus, etnicitet, ålder, religion, hudfärg, klass och liknande både påverkar och samverkar med varandra. (Eriksson-Zetterquist & Styhre, 2007:10). Ett intersektionellt perspektiv förespråkar således att man ska se till så många olika socialt skapade kategorier som möjligt för att få så rättvisande svar som möjligt. Under vår forskning fann vi dock tre huvudsakliga kategorier som vi valde att fokusera på eftersom att de har en direkt koppling till våra frågeställningar och därigenom studiens resultat. Dessa kategorier är ålder, kön och klass. Med hjälp av dessa dimensioner som överlappar varandra och påverkar studenterna i deras svar och erfarenheter kommer vi lyfta fram ett flerdimensionellt tankesätt som ger oss möjlighet att dyka djupare in i frågan (Eding & Liljeros, 2016:179). Men för att göra det kommer vi som Eriksson-Zetterquist & Styhre dela upp teoribildningarna av de olika kategorierna för att skaffa oss grundläggande kunskaper om varje kategori för att sedan kunna sätta ihop dem igen och få ett intersektionellt helhetsperspektiv.

Precis som kön och andra socialt skapade kategorier är ålder något som både begränsar och skapar förutsättningar. Varje ålder har sin sociala arena och fungerar som ett socialt rum där människor möts av samma erfarenheter och värderingar vilket skapar likartade tankesätt, handlingar, upplevelser och så vidare. Detta gör det enklare för en generation att känna samhörighet och som Edling och Liljeros skriver utgör varje generation en slags grundläggande social organisation i samhället som sedan ärvs ner. (Edling och Liljeros 2016:119-120)

Men vad är det då som ärvs ner? Ibland presenteras det en ålderstrappa som visar att varje steg i åldrandet har ett specifikt karaktärsdrag. Man kategoriseras alltså in i en roll vid varje ålder i sitt liv och enligt idealbilden som finns är den ”mogne mannen som hade avslutat sin provotid, tog ansvar och kunde försörja sin familj” längst upp i denna ålderstrappa. Detta gör att våra olika åldrar betraktas som olika livsfaser och sociala kategorier. Vi går ifrån den oerfarna och äventyrliga ungdomen till erfarna och kloka maken och slutligen till den äldre med ett barnsligt sinne. Man ser alltså de vuxna generationen som samhällets nytta och kraft medan den yngre och äldre generationen ses som motsatsen. Denna uppfattningen är skapad i samband med vem som sköter lönearbetet vilket idag står för grunden i samhällsstrukturen och välfärden (Edling och Liljeros, 2016:122-123). Relationerna mellan olika åldrar och generationer blir därför en viktig förutsättning för att samhället ska fungera då de är beroende av varandra. Men enligt Edling och Liljeros menar Bourdieu att dessa relationer lätt kan bli konflikter och en kamp om åldersgränser då frågan om makt och privilegium står på spel. (Edling och Liljeros 2016:74). Därför ser vi exempelvis tydliga skillnader i arbetsmarknaden där man som ung har svårt att komma in medan man som vuxen känner sig som mest integrerad i samhället. Precis som sociala klasser är ålder något som delar upp oss i samhällets kulturellt skapade grupper. Allt handlar om fördelningen av makt och status.

Edling och Liljeros definierar klass som vad man gör för att försörja sig och vilka tillgångar och befogenheter man har respektive vilka risker man är utsatt för. Det blir alltså ett sätt att kategorisera människor med liknande socioekonomiska förutsättningar och tydliga skillnader mellan klasserna kan urskiljas. Detta fenomen förekommer mer eller mindre i alla samhällen och då även detta är kulturellt betingat medföljer även här privilegium hos högre klasser vilket gör

det svårt att komma ifrån klasssystemet (Edling & Liljeros, 2016:39-41). Detta gör exempelvis vissa mer benägna att studera vidare ett visst program eller få ett visst jobb. Studenternas insikt om att de passar in eller inte handlar inte om att de blir förtryckta utan om det enligt Berners mening sker en "*kulturell reproduktion av klasshierarkier*" (Berner, 2003:127). Här menar hon att man genom en personlig kontakten till kunskapen det vill säga en viss sorts inhämtning och utövning av kunskapen som stämmer överens med högre klassens kultur visar sig värdesätts i tekniska utbildningar på ett annat sätt, medan grupper som arbetarklassen, kvinnor och andra minoritetsgrupper inte är av lika stor vikt eller glöms bort. Därför har exempelvis ingenjörens son som känner personlig kontakt med kunskapen lättare för att välja en teknisk utbildning än undersköterskans dotter.

Förutom att din klassbakgrund påverkar vilka utbildnings val du gör så påverkas även hur väl du klarar utbildningen. Med en viss klass tillkommer specifika attityder och normer som påverkar till exempel skolgången. En person med högre klass har lättare för att till exempel vidareutbilda sig då det ingår i normen medan en med lägre klass inte har den normen och tror sig ha större chans att misslyckas. Utbildningsvalet är därför en faktor som gör att man kan uppnå högre klasspositioner och därigenom påverka vad man utsätts för och har tillgång till (Edling & Liljeros, 2016:39-41). Berner konstaterar även kvinnor från över- och medelklassen är mer benägna att söka en ingenjörsutbildning och bryta de traditionella könsmonster som finns (Berner, 2003:127).

Dessa två begrepp samt könsbegreppet som tas upp i föregående kapitel hänger ihop och påverkas av varandra då man i slutändan inte kan prata om exempelvis ålder utan att gå in på klass eller kön. Maktförhållandena kommer alltid finnas och intersektionalitetsperspektivet blir därför en viktig faktor att ta hänsyn till när man exempelvis pratar om relationen mellan en ung kvinnlig ingenjör och en erfaren manlig byggarbetare där det kan uppstå maktkonflikter.

3. Metod

För att kunna besvara våra frågeställningar har vi i denna samhällsvetenskapliga studie valt att utgå ifrån en fenomenologisk ansats som menar att människor skapar och använder

konstruktioner och begrepp för att göra deras sociala verklighet begriplig och världen meningsfull (Bryman, 1997). Med detta som utgångspunkt tolkar vi därför människornas sociala verkligheter som skapats genom hur de upplever verkligheten och tolkar det. Enligt Alfred Schutz fenomenologiska idéer är vår uppgift blir med andra ord att förstå de undersökta människornas tolkningsredskap för att därigenom förstå de bakomliggande orsakerna till deras beteende. Vi kommer försöka förstå saker och ting genom att på ett förutsättningslöst fånga upp tolkningarna vilket gör det till ett subjektiv uppfattning på tinget som kan ha flera andra perspektiv (Johansson, 2012:67). De fenomenologiska synsättet vi använder oss av kan på så vis liknas vid ett epistemologiskt tolkningsperspektiv då vi kommer skapa oss vår förståelse genom handlingens subjektiva mening. Utgångspunkten är därmed att det inte finns någon naturlig eller neutral fakta utan allt är "tolkande fakta" (Bryman, 2011:26). Vi är en del av den sociala verkligheten vi valt att studera och den är därmed intressant för oss. Men det är viktigt att poängtera att det även gör oss till subjektivt tolkande individer, som inte fullständigt kan komma ifrån vår egen sociala verklighet och de förutbestämda tolkningar och föreställningar vi har. Vår uppsats bygger på feministisk forskning där man menar att det inte går vara objektiv utan snarare tvärtom framför man "medveten partiskhet" (Bryman, 2011).

Vi har valt att utföra vår studie med hjälp av en kvalitativ metod, vi har intervjuat kvinnliga och manliga studenter. Detta i hopp om att via diskurser kunna analysera och tolka hur socialisationsprocessen ser ut beroende på vilket kön studenten har. Genom denna analys skapar vi en förståelse för betydelsen av hur man pratar om saker och ting. Diskurser är ett annat uttryck för hur vi samtalar och uttrycker oss.

Med utgångspunkt i vår frågeställning är vi intresserade av hur utbildningstiden samt introduktionen till branschen och yrket uppfattas av studenter. Vi vill därför med hjälp av vår kvalitativa metod fånga människors tankar men också tolka dessa tankarnas innebörd och förstå hur socialisationsprocessen till att bli ingenjör ser eller sett ut. Vi ser det ända sättet att skapa en insikt i detta är att möta de som berörts och befinner sig i processen. Därför har vi valt att utföra intervjuer med ett fåtal studenter utvalda med hjälp av urvalskriterier. (Widerberg, 2002:158)

Våra urvalskriterier är mer utförligt förklarade under urval. Intervjuerna tänker vi göra semistrukturerade för att ge studenterna utrymme att svara på ett flexibelt och detaljerat sätt men samtidigt kunna styra dem åt den riktning vi vill att de ska gå (Bryman, 2011:415).

3.1 Intervjuer

Inför intervjuerna har vi arbetat fram ett underlag med frågor något som vi valt att benämna en intervjuguide. En intervjuguide kan se olika ut beroende på vilken typ av intervju som ska utföras. Vid mindre strukturerade intervjuer likt vår kan det räcka att ta fram stödord eller teman vi önskar beröra under intervjun. Vi valde dock att skapa ett mer gediget underlag se bilaga 1. Detta för att förbereda oss själva men också intervjupersonerna inför vårt samtal. Vi tilldelade intervjupersonerna intervjuguiden som förberedelser. Underlaget innehåller listade frågor som är grupperade under tre teman. De tre teman som vi grupperat samt analyserat vår empiri efter är: innan utbildningen, de olika vägarna dit, under utbildningen och efter utbildningen, då i form av framtid och branschen som helhet. Intervjupersonernas svar löd därför i kronologisk ordning från det att de valde just denna utbildningen till sina framtidsplaner. Detta gav känslan av ett mer bekvämt berättande samtal snarare än en inramad intervju. Samtidigt som vårt material är kontrollerat, på så sätt att vi vet vart vi ska, så var det även flexibelt och lätt att använda.

Alla är olika och för att intervjun inte skulle bli helt ostrukturerad ville vi säkerställa att vissa frågor var direkt eller indirekt besvarade av samtliga studenter intervjuade för att vi skulle kunna analysera deras svar. Vi har haft hög fokus på att inte ställa ledande frågor utan öppna men samtidigt med ett förväntat svar. Vi hade under utformandet av intervjuguiden hade vi tankesättet som Bryman belyst, ständigt var frågan "vad måste jag veta för att kunna besvara mina frågeställningar?" då detta är avseendet med intervjuerna. Även om det i guiden fanns en viss ordning var vi medvetna om att ordningen kan förändras under intervjun samt att teman eller frågeställningar kan tillkomma. Vi har också precis som tidigare senare belyst i mer detaljer medvetet valt ett vokabulär som är begripligt för intervjupersonerna. I vårt specifika fall har vi närmare diskuterat begreppet kön och genus. Vi är medvetna om att dessa begrepp är enkelt begripliga för oss som studerar genusvetenskap men för att också studenterna som vi väljer

intervjua skall känna sig bekväma har vi valt begreppet kön som benämning för de två binära kategorierna, kvinna och man.

Vi inledde intervjun med direkta bakgrundsfrågor såsom ålder, kön och utbildning. Svaret på dessa frågor är inte direkt del av analysen utan för att vi i ett senare skede skulle kunna identifiera personens svar under vår analys av empirin. Kön är relevant och del av analysen på så sätt att vi drar parallellen mellan empirin och én av de två binära grupperna vi valt att analysera utifrån. Vi förtydligade också svarens betydelse för analysen innan frågorna ställdes. Vi hade farhågor om att frågan om kön kan upplevas som direkt och eventuellt stötande men samtliga intervjupersoner svarade utan något obehag.

Det var för oss viktigt att ge intervjupersonerna utrymme att tänka innan de besvarade våra frågor. Vi försökte därför tala avslappnat och eftertänksamt. Vi använde oss av en balans av inledande frågor, uppföljningsfrågor, preciserande frågor och indirekta frågor. Något vi inte kunde förutse men som under intervjun krävdes av oss var att ställa följdfrågor, frågor för att kontrollera att vi uppfattat saker korrekt. Vi har gemensamt arbetat fram underlaget inför intervjun och diskuterat hur vi ska förhålla oss till den under intervjuerna.

3.2 Urvalskriterier

För att få in studenternas tankar, diskurser och erfarenheter utförde intervjuer med fyra personer som valt att studera till högskoleingenjör. Vi riktade in oss på programmet byggt teknik och arkitektur på Campus Helsingborg. Vi valde att rikta in oss på just detta programmet för att avgränsa vår studie till ett program. Samtidigt hade vi en närhet och såg just detta programmet som lätt tillgängligt för oss som också studerat på Campus i Helsingborg. Vi hade som krav att studenterna som intervjuades för vår studie skulle kommit mer än halvvägs i programmet Byggt teknik och arkitektur för att se tydliga bevis eller tecken på socialisationsprocessen. Vi valde också intervju en blandning av både kvinnliga och manliga studenter för att representera och jämföra hur socialisationsprocessen skiljer sig mellan de två könen på en mansdominerad utbildning och yrkesgrupp.

3.3 Genomförande

Med hjälp av ingenjörs sektionens (ingenjörernas studentförening) offentliga grupp på Facebook kunde vi utifrån våra urvalskriterier ta kontakt med en rad intervjukandidater av båda könen till att vara en del av vår studie. Vi skickade ut en inbjudan där vi kort introducerade oss själva samt vår uppsatsidé till samtliga och bad dem återkomma om de var fortsatt intresserade av att vara en del av vår studie. Till de 4 studenterna som önskade veta mer skickade vi en mer detaljerad inbjudan (bilaga 2) här introduceras studenterna till vår uppsatsidé i mer detalj samt syftet med vår studie, samtidigt fick vi möjlighet att förklara innebörden av dess deltagande. Vi introducerade och förberedde också deltagarna på den typen av frågor intervjun skulle innehålla. Redan samma vecka höll vi samtliga intervjuer. Vi valde att utföra intervjuerna på Campus i Helsingborg då detta är en välkänd och därmed också bekväm miljö för samtliga deltagare. Samtidigt är studenterna studerande och har ett hektiskt schema för deras egna studier och nuvarande kurser. Därmed var det också bekvämare och lättare för dem att intervjuerna ägde rum just här. Samtliga intervjuer varade mellan 25-35 minuter. Vi är alla individer olika och intervjuerna resulterade därmed i varierande diskussioner. Med hjälp av intervjuguiden kan vi dock analysera empirin utifrån de tidigare bestämda kategorierna, inför utbildningen och de olika vägarna dit, under utbildningen samt framtiden och branschen. Vi deltog båda två under intervjuerna men bestämde i förhand vem som primärt höll intervjun. Vid frågeställning försökte vi skapa en naturlig konversation men samtidigt inte vinkla frågorna. Den som inte ställde frågorna antecknade och observera kroppsspråk och ansiktsuttryck som del av analysen. Vi båda hade dock möjlighet att ställa följdfrågor.

Kvalitativa studier utgår ofta från samma mått i bedömningen av dess forskning som kvantitativa forskare gör. Detta även om begreppen validitet, reliabilitet och replikation är väldigt mätning fokuserade. Vi kommer att utgå från Brymans tolkning av begreppen ovan i hopp om att bedöma vår studies relevans och trovärdighet. Vi har etablerat en god gemensam tolkning och förståelse för tolkningen av analysen av vårt empiriska material. Vi kommer också diskutera hur våra resultat kan appliceras på liknande situationer även om vårt empiriska fall är smalt. Reliabiliteten av vår studie är fokuserad, vi är medvetna om att framtida forskare inte kan replikera eller utvärdera våra resultat då en social miljö är ständigt föränderlig, vi har också varit tydliga med att definiera vår roll och utgångspunkt. Som tidigare nämnt kan vi aldrig utföra en objektiv

analys utan måste vara medvetna om vår förförståelse och vår omedvetna personliga tolkning av empirin.

3.4 Analys av metod

Som tidigare nämnt resulterade intervjuerna i varierande diskussioner, vilket gav oss ett intressant material för analys. Vi hade skapat en generell kategorisering av frågorna samt teman för vår analys. Vi antecknade under intervjun och diskuterade också kort efter slutet av varje intervju dessa teman för analysen. Vi hade innan intervjuerna identifierat mer generella teman som vi vid detta tillfälle fokuserade och skapade rubriker för. Vi gjorde på detta sätt eftersom vi ville hålla våra intervjuer öppna för vart studien skulle ta för riktning. Samtidigt som vi inte hade förutbestämt vad studien skulle ta för riktning präglades vi hela tiden av ett genomgående etik tänk. Vi mötte utmaningen att vi är vi, vår positionering, medvetna om att detta skulle kunna komma att färga av sig i vår analys och vad vi väljer att se eller att inte se. Men med medvetenheten om våra egna förkunskaper och föreställningar som kvinnor kommer att ha en inverkan på hur vi tolkar och analyserar vår empiri kommer vi göra en kvalitativ studie som inte håller fast vid "de positivistiska spöket" som Widerberg (2002:27) benämner det. Även om det vore önskvärt att utföra en objektiv studie är detta inte möjligt, istället avgränsar vi vår studie till vår tolkning.

Vi har utifrån analyserat vår empiri under tre kategorier för att förtydliga vårt syfte. Analysen har varit en löpande process, under intervjuerna, under transkriberingen samt även i dialog med varandra har vi diskuterat utfallet från våra intervjuer under skrivandeprocessen. Analysen har varit en omfattande del av arbetet för studien då vårt material kan liksom intervjuerna ta olika riktning. Vi har fått konkretisera teman och kategorier till tre för att möjliggöra en tydlig analys. Vi har valt att diskutera vår empiri i försök att förklara socialisationsprocessen och hur man blir en ingenjör från början. Vårt första tema eller kategori är motivation till studierna och val av just denna utbildning, vidare vill vi belysa hur vi ser tydliga tecken på hur studenterna vi intervjuat förändrats som personer, medvetet eller omedvetet under utbildningens gång och avslutningsvis vill vi belysa hur synen på yrket och framtiden förändrats då studenterna nu slutfört mer än hälften av dess studier och närmar sig verkligheten och själva yrkesrollen. Detta gjorde vi genom

en nära dialog med både materialet och vår empiri men också varandra för att skapa tydlighet i vad vi önskar skapa djupare kunskap kring.

Vi har under utformningen av vår studie präglats av ett etiskt tänkande. Vi har enligt informationskravet tilldelat personerna som varit en del av vår studie all nödvändig information. Redan vid första kontakt fick studenterna information om oss, studiens syfte och innebörden av dess deltagande (se bilaga 2). Vi förtydligade att deras deltagande är frivilligt, deras möjlighet att dra tillbaka dess deltagande. Enligt samtyckeskravet har deltagarna själva rätt att bestämma över dess medverkan. Deltagarna har anonymiserats och samtliga uppgifter har behandlats med största konfidentialitet enligt konfidentialitetskravet. Vi kan också garantera att information vill tilldelats under studiens gång kommer inte få ett senare syfte utan har endast hanterats i syfte av denna studie, detta enligt nyttjandekravet.

Genom att klargöra att vår utgångspunkt i studien spelar roll och att vår analys präglas av till exempel vilken förförståelse vi har eller förväntningar vi har med oss i forskningsprocessen (Widerberg, 2002:26) stärks vår feministiska forskning. Vi är två unga kvinnliga studenter i samma ålder och har två olika etniska bakgrunder men är uppväxta i det svenska samhället där forskningen sker. Vi går själva ett program som domineras av det kvinnliga könet och fann därmed denna frågan intressant med tanke på att vi därmed funnit att fler program ser liknande ut. Då flertalet program domineras av ett av könen önskar vi titta närmare på hur de samtidigt är maskulint eller feminint präglade.

4. Analys

Vid analysen av studiens empiri återkom det tre övergripande teman som kom att kopplas till tid. Så för att besvara våra frågeställningar kommer vi i kronologisk ordning först prata om ”De olika vägarna in” där vi bland annat tar upp motiv till studier och bakgrund till yrkesval. För att kontinuerligt följa hur studenterna socialiseras in till sin ingenjörssroll följer sedan avsnittet “Under utbildningen” där vi tar upp vilken individ som passar in i rummet som i detta fall blir ingenjörsyrket. Genom att lyfta fram studenternas erfarenheter och uppfattningar om utbildningen men även sig själva kommer vi se hur de förhåller sig till maskulinitet/femininitet under socialisationsprocessen. Vårt tredje och sista avsnitt är “Framtiden och branschen”. Utan

direkt avsikt var detta något det flesta diskussioner hamnade i. Framtiden blir ett sätt för studenterna att socialisera sig och därför kommer vi här ta upp branschens machokultur och jargong som studenterna förhåller sig till samt deras olika vägar in i yrket och framtidsplaner.

4.1 De olika vägarna dit

Vi inledde denna uppsats med att påpeka att utbildningsnivån stiger specifikt bland tjejer samtidigt som dessa inte syns ute i arbetslivet som fortfarande är mansdominerat. En bakomliggande orsak till detta kan vara just den inställning som studenterna har när de börjar ett program som byggingenjör och arkitektur. Då vi ständigt påverkas av det sociala sammanhanget vi lever i och de normer och värderingar som finns i det har vi redan innan utbildningsvalet skapat oss en bild av vem vi är och varför vi gör/väljer saker och ting även om detta enligt den sekundära socialisationen ständigt förändras beroende på vilka olika sammanhang vi är i. (Alvehus och Jensens, 2015:75) En del av socialisationen vi ställs inför under hela vårt liv är de stereotypiska könsförväntningarna och den könsidentitet vi skapar oss. Under intervjuerna fick vi därför två sorters olika svar beroende på om det var en manlig eller en kvinnlig student vi frågade. De kvinnliga studenterna hävdar att de tycker om att studera och att utbildningen verkade "*intressant*" så svarade de manliga studenterna i termer av att denna utbildningen ger yrkesmöjligheter med hög avkastning, "*ett jobb där man tjänar bra med pengar*". Olikheten i de kvinnliga och manliga studenternas svar ger uttryck för att det finns en genusordning. Även om i denna svenska kontext är norm att både kvinnor och män lönearbetar är motivationen annorlunda. Medvetenheten av deras föreskrivna stereotypiska könsroller påverkar deras svar indirekt och faktumet att det historiskt sätt var mannen varit den som står för försörjningen av hushållet lever kvar samt vilka typer av arbeten som mannen ska ha enligt Connells produktionsförhållande. (Kuhnert, R, Begeer, S, Fink, E, & de Rosnay, M 2017:14, Connell, 2015).

En tydlig skillnad på vilka det olika avsikterna var kunde utläsas även vid senare frågor som ställdes om valet till utbildningen. Syftet med utbildningen och vägen efter utbildning var inte alltid solklar för de kvinnliga studenterna vilket vi kan avläsa i svaren. "*Jag vill prova på olika saker, se vad som finns*". De manliga studenterna har i större mån en bild av vad de vill arbeta

med och studerar främst för att komma ut i arbetslivet. *“Pappa ingenjör så för mig var det en självklarhet! Jag har alltid gillat att bygga”* och *“Jag var duktig i skolan (...) så man vill ha ett bra jobb med bra pengar”* var svaren vi fick. Vi finner att de stereotypiska samhällsförväntningarna skapar en viss säkerhet i de manliga studenternas svar som ett resultat av den sekundära socialisationen (Acker 2012:216). Men utifrån intersektionalitetsperspektivet finner vi även en så kallad kulturell reproduktion av klasshierarkier i sättet man värdesätter sin kunskap genom svaren dem ger. Vi kan även konstatera att Berners teori om att över- och medelklasstjejer är mer benägna att söka ingenjörstuderingar (Berner, 2003) håller på att försvagas i ett samhälle där klass idag inte syns lika tydligt.

En annan sak som visar på detta är när vi undersökte vad studenterna läste i gymnasiet. Mönstret är att de kvinnliga studenterna hade läst naturvetenskapligt program som är en högskoleförberedande utbildning, medan de manliga studenterna teknikprogrammet som är ett mer yrkesspecifikt *“Jag läste teknik och där var det liksom mycket fokus på arkitektur (...) så det var liksom därför jag sökte”* *“... teknikprogrammet är ett högskoleförberedande program och liksom jag hade antingen det här valet eller att läsa fjärde året och då blir man gymnasiingenjör (...) så det var ett ganska självklart val att studera vidare”*. Förutom de tydliga könsskillnaderna kan vi här utifrån ett intersektionellt perspektiv se hur studenternas klass spelar in i deras val. Vi ser en symbolik i att studenter med föräldrar som vidareutbildat sig har större igenkänning. Normen för personer med högre klass att vidareutbilda sig. (Edling & Liljeros, 2016:39-41) En av de manliga studenterna svarar i termer av att studera vidare är en självklarhet. I detta fallet visade det sig att studenten som såg denna linjen som en självklarhet själv hade en pappa som var ingenjör. *“Pappa är ingenjör så det föll naturligt att välja teknik i gymnasiet (...) har alltid gillat att bygga och lösa saker”*. Samtidigt blir utbildningsvalet ett sätt att uppnå en högre klassposition som därigenom påverkar förutsättningarna och möjligheterna i samhället. Tillgångar fungerar som en motivator till varför studenter väljer utbildningen. En kvinnlig student säger *“jag kommer inte från den typiska akademiska familjen men de har alltid stöttat mig (...) jag ville få ett jobb som inte alla kunde få”*. Att frånga familjens traditionella yrkesroller är ett exempel på att klassförutsättningarna motiverat till att bryta normen och uppnå en högre klassposition genom att vidareutbilda sig. Det faktum att utbildningsvalet blir ett sätt för

exempelvis underordnade kvinnor att uppnå högre klasspositioner i samhället och därigenom visa makt styrks (Edling & Liljeros, 2016:39-41, Connell, 2015).

4.2 Under utbildningen

4.2.1 Den anpassade kvinnan

Vi vet att det sedan mitten på 1900-talet blev tillåtet för kvinnor att studera tekniska ämnen på eftergymnasial nivå har hänt mycket inom många av arbetsmarknadens områden. Dock ställer vi oss fortfarande frågan i vilken riktning vi har gått? Har branschen anpassats och tillåter numera en kvinnliga arbetare eller är det i själva verket arbetaren som fått anpassa sig till den mansdominerade branschen. Vi har en förförståelse för hur den feminina kvinnan den potentiella kvinnan bör vara. Branschen som beskrivits av samtliga personerna som intervjuats som *“tuff, med ett hårt klimat”*. Ett klimat som inte heller tillåter alla personligheter, där de feminina egenskaperna, ett feminint uttryck kan vara en nackdel. I intervjun med en av de kvinnliga studenterna beskriver hon att för att passa in *“måste man vara ganska tuff och hård kanske”*, samtidigt som hon skulle beskriva sig själv som väldigt rak. Något hon därmed antar kan vara till sin fördel för framtiden. Att vara rak, hård eller tuff är en egenskap som enligt den normativa femininiteten/maskuliniteten snarare är en egenskap vi ser hos mannen.

Ett avtryck av detta ser man när intervjupersonerna blir ombudda att beskriva sig själva. Vi bad samtliga studenter som vi intervjuade att beskriva sig själva, de manliga studenterna beskrev sig som *“logisk”*, *“ganska samarbetsvillig”*. De manliga studenterna talar med självförtroende och ser en given plats i branschen. Självförtroendet är en effekt av den manliga dominansen. Den hegemoniska maskuliniteten som de manliga studenterna förhåller sig till. En av de intervjuade kvinnliga studenterna beskrev att hon tror att de övriga studenterna uppfattar henne som *“omhändertagande”*, det var för henne viktigt att de omkring har det bra. Med hjälp av Connells definition av genus och genusordning ser vi detta som ett typiskt kvinnligt drag. En kvinna som väldigt tydligt förhåller sig till den normativa femininiteten. I Hagström et al studie av ingenjörers värderingar och förhållningssätt till arbete och yrke, ser vi att detta är ett

återkommande resultat och skillnad vid analys av kvinnliga och manliga studenters inställning till ingenjörsyrket. Denna studie resulterar liksom vårans i en analys kring hårda och mjuka värden, manliga studenter önskar ansvar och hög avkastning medans kvinnliga studenter värderar de altruistiska aspekterna högre.

En annan intressant aspekt som framkom under intervjun är då av våra kvinnliga studenter beskriver att hon tidigare varit idrottare inom en bollsport. Med detta som ett tillägg för vår analys ser vi hur denna aspekten också spelar en betydande roll i individens personlighet och egenskaper. Att göra karriär inom idrott som kvinna kan vara svårt och även denna bransch är ofta mansdominerad. Vi ser till exempel en större ekonomi inom den manliga idrotten, något som många gånger förklaras med att den manliga idrotten skulle vara av större intresse än den kvinnliga för allmänheten. Unga pojkar introduceras traditionellt sett oftare till bollsporter än vad tjejer gör. Vi ser att personen i fråga med sin bakgrund inom idrotten är mer förberedd på den machokulturen eller hårda klimatet hon inom ingenjörbranschen kan tänkas möta. Därmed har hon en medvetenhet att branschen kräver ett specifikt förhållningssätt till hennes rätta jag, den feminina kvinnan. Hon anpassar sig precis som Bastalich et.al beskriver för att närma sig idealet och utbildningens norm och tar att maskulint uttryck eller ett nedtonat feminint. Samma intervjuperson är heller inte orolig inför framtiden och vad den kan innebära utan ser ojämlikheten som en motivator, hon anser att alla från utbildningen ska ju ut på arbetsmarknaden och tror sig vara del av en grupp som *“röra om i grytan”* och med detta menar hon kvinnorna som etablerar sig i en yrkeskategori som idag domineras av det andra könet (Connell, 2015)

4.2.2 Den givna platsen

Det finns en självklar plats för män i sammanhanget, branschen och ute på arbetsplatsen. Även om vid flertalet tillfällen påpekade att de befintliga arbetarna som har lång erfarenhet och har en överlägsen attityd på arbetsplatsen kanske inte alltid tar hänsyn till kön. Vi ifrågasatte och efterfrågade en reflektion kring huruvida dessa karaktärer snarare ser sig veta mer än de nyexaminerade ingenjörerna överlag oavsett kön. Samtliga studenter som deltagit i vår studie menar på att man som nyexaminerad måste vara ödmjuk vid introduktion till yrket och arbetsplatsen. Undersöka miljön och respektera andras tidigare erfarenheter snarare än att *“gå in*

med inställningen att bossa över andra som arbetsledare". Studenterna visar en medvetenhet om de maktkonflikter som åldersgränser och olika privilegier kan skapa (Edling och Liljeros 2016, s74). Reflektionen är dock fortfarande att manliga studenter har en traditionellt sätt mer given plats (Connell, 2015). I slutet av intervjuerna med samtliga studenter ställde vi frågan vart de ser sig själva om 10 år. Vi ser här en tydlig skillnad mellan de manliga studenternas svar och de kvinnliga. Medans en av de manliga studenterna ser sig "*Arbeta på ett stort byggföretag, som projektledare på entreprenadsidan*", svarar en av de kvinnliga studenterna med ett annat fokus "*jag hoppas jag kommit ut och börjat jobba där jag trivs, om jag inte redan har barn kanske börja tänka på det*". Vi ser i skillnaden på dessa svar en mer given och självklar bild samt plats för den manliga studenten inom yrket medans den kvinnliga studenten svara med höga förhoppningar och tillägger fokuset på familjeliv. De hela tiden tillbaka till de traditionella könsrollerna som de sedan barnsben socialiserats in i (Connell, 2015, Alvehus och Jensen, 2015:75).

Gemensamt för samtliga intervjuer var att både manliga och kvinnliga studenter anser att det krävs mer av de kvinnliga nyexaminerade att få en plats på arbetsplatsen. En av de kvinnliga studenterna uttrycker: "*Jag tycker ju att det är skit tråkigt att vi ska liksom typ lära oss att man liksom måste stå på sig och typ såhär*".

En av de kvinnliga studenterna delar och med sig av att de vid studiebesök under utbildningen uppmärksammat att de anställda ute på arbetsplatsen "*säger någonting om eller alltså som får en att se ner lite på tjejer*". Även om de kvinnliga studenterna upplever att "*det har blivit tillåtande för tjejer att lyckas*", och att "*många uttrycker att vi är eftertraktade*" men ändå så tror man sig att mer anpassning krävs i vetenskapen om att hon får vara här lika mycket som "dom". En kvinnlig student ser just detta som en motivator, även om det för kvinnor inte är lika naturligt att bli byggingenjör så ska hon "*kämpa hårt för att bli det*". Samtidigt som vår andra kvinnliga student tycker att det är en tråkig inställning, "*Att man får ofta höra att man måste våga bita tillbaka och lite såhär*", hon ifrågasätter om det verkligen ska behöva vara på detta viset. Medveten om jargongen och det som "krävs" men hade kanske hoppats på att även denna bransch kommit längre i utvecklingen med ett mer jämställt samhälle.

4.2.3 Könsfördelning utbildning

Både kvinnliga och manliga studenter var positivt överraskade över den jämna könsfördelningen på utbildningen. Det fanns en medvetenhet från de kvinnliga studenter om hur branschen traditionellt sett ut men de hade förhoppningar på att den också förändrats i rätt riktning till en mer jämlik yrkeskategori. Samtliga intervjuade studenter samt statistiken för hur antagning till programmet sett ut bekräftar att det är en relativt jämn könsfördelning på studenterna. Samtliga tyckte att detta var väldigt positivt, det bidrar till en bättre arbetsmiljö och de är en bra grupp. Vi ifrågasatte hur detta gav sig uttryck under studierna. Hur ser könsfördelningen ut vid till exempel grupparbeten. Samtliga bekräftade att trots en jämn könsfördelningen i klassen består den mest av tjejgrupper och killgruppen vid grupparbeten. Eventuellt är detta resultatet av att det är så grupperingen ser ut när man umgås utanför skolan. Det finns dock vissa grupper som är blandade *“ibland går jag över gränsen och är del av en annan blandad grupp”*. Vi ansåg detta vara ett intressant uttryck, är det att gå över gränsen när man umgås eller arbetar i en grupp bestående av både killar och tjejer eller är detta ett tankesätt som resulterat i socialisationsprocessen och en inställning som branschen och yrkesutbildningen skapat? Även om utbildningen har en jämn fördelning mellan könen finns det en oro bland studenterna att det inte är representativt senare i arbetslivet. De får en allt mer könssegregerad relation till varandra. (Kuhnert, R, Begeer, S, Fink, E, & de Rosnay, M 2017:14).

Studenterna har varit på flertalet studiebesök på arbetsplatser under utbildningen och anser då tyvärr att deras farhågor kring branschen jargong delvis bekräftats. De har strött på uttalanden eller uttryck som ansetts varit riktat mot de kvinnliga studenter. Detta är något en av de kvinnliga studenterna diskuterade med sina kvinnliga studiekollegor i efterhand och ser det som förberedelser inför framtida arbetslivet. Igen uttrycker hon att det är tråkigt att man ska behöva dessa förberedelser men tror hon har med sig verktygen inför framtiden. I vår analys ser vi detta som del av socialisationsprocessen, utbildningen är en stor del av att finna sin roll i branschen och introduceras långsamt till det förhållningssätt branschen senare kommer att kräva. Också de manliga studenter reflekterade under intervjun över den oväntat jämna könsfördelningen, de båda såg dock en naturlig förklaring genom att *“tjejer gillar mer design”* då detta programmet har arkitektur som en inriktning. Kanter har en teori om synlighet, kvinnorna som blir minoritet i ett sammanhang blir ett så kallat typexempel för alla kvinnor. Samt assimilering, de vill säga att

kvinnorna befintliga blir förknippade med de stereotypa rollerna som kvinna och den normativa femininiteten.

Vi efterfrågade också en reflektion från samtliga vi intervjuat kring hur könsfördelningen sett ut bland lärare som undervisat på utbildningen. De två kvinnliga studenterna ansåg till en början att de varit relativt jämt fördelat mellan kvinnliga och manliga lärare. Men en av dem reflekterade över att de såg en skillnad i vilka typer av ämnen de undervisade. De mer inriktade och yrkesspecifika kurserna under utbildningens andra år hade främst bestått av män. En följdfråga var vid detta tillfälle givet, vad har detta för påverkan? Efter lite betänketid var det inspirerande, det är ju kanske också ett alternativ efter utbildningen, att utbilda andra. Fler kvinnliga lärare även i de yrkesspecifika ämnen hade kanske varit mer inspirerande. Ett hopp från vår sida som genusvetare hade varit att skolan här hade arbetat med denna könsfördelning för att vidare utveckla branschen. Sprida de goda exemplen av kvinnor som arbetat i branschen och denna yrkeskategori. Medan de manliga studenterna var mer kritiska, när de tänkte efter var det endast 3/10 kvinnliga lärare han kunde komma på. Ytterligare en reflektion var också att de kvinnliga lärare de haft varit med pedagogiska medan de manliga som varit en del av branschen har en annan attityd, *“det märks att de har sett hur det fungerar”*. Vi tolkar detta som att de bekräftar den jargongen som vi också bevittnat genom studenternas svar. Jargongen blir en sak som alltså lärs ner och ett sätt för den befintliga kulturen att överföras från en generation till en annan (Giddens 2003, s.42). Genom att se manliga och kvinnliga lärare olika utstrålning skapas en bild hos studenterna över hur deras egen identitet inom yrket kommer se ut.

4.3 Framtiden och branschen

4.3.1 Branschens machokultur och jargong

Samtliga av våra studiedeltagare har introducerats till branschen och skapat sig upplevelsen om att branschen präglas av ett *“tufft klimat”* eller *“en machokultur”* något som kan vara svårt att ta till sig samt ett sammanhang som kan vara svårt för en individ att finna sin plats eller identitet i. Vi ställer oss frågan vad detta beror på, är det en jargong som reproduceras då branschen präglas av det manliga könet.

De kvinnliga och manliga studenterna beskrev båda att man måste vara "ödmjuk" när man kommer in i branschen för att inte riskera att bli "för bossiga". Som nybörjare i branschen ser man här hur utbildningen överfört de standarder, ideologi, fördomar, modeller för social etikett som de framtida byggingenjörerna ska ha för att yrkesmässigt överleva. (John Van Maanen och Edgar H. Schein, 1977). Något annat som tyder på det är jargongen och hur det pratas om yrket. Vi bad alla våra intervjupersoner att beskriva en Byggingenjör och alla inledde sitt svar med att man måste vara någon slags problemlösare, ha en förmåga att lösa problem eller liknande. Det specifika jargongen om yrket som överförts blev som en slags täckmantel som de använde för att beskriva sin egen personlighet.

4.3.2 Kontor vs byggarbetsplatsen

Utan en direkt fråga kom vi i alla intervjuerna in i diskussionen kring med vad man ville jobba. De drogs tydliga skillnader mellan att jobba ute i byggarbetsplatsen som beskrevs som tuff, hård men nödvändig ödmjukhet för nybörjare och mellan konsultjobb i kontor som beskrevs som mjukare, mer uppblandad men kräver erfarenhet och noggrannhet. Det finns en föreställning om att det är lättare för de kvinnliga studenterna att etablera sig på konsult eller kontorssidan då den är mer uppblandad. Denna delen av branschen består av fler arkitekter och allmänna roller. Ett återkommande tema är de erfarna arbetande männen på byggarbetsplatsen. Det är inför dessa individerna som nyexaminerade behöver vara ödmjuka mot. De innehar en djup kunskap och har lång erfarenhet inom branschen. De är troligtvis för dessa individer svårare att förändra hur den ideella arbetstagaren ser ut. Samtidigt vittnar studenterna om att de undermedvetet blivit rådgivna under utbildningen att börja sin karriär på arbetsplatsen och ha med sig denna erfarenheten till konsultsidan. Även de kvinnliga studenterna har tankesättet att de önskar se fältet och arbetsplatsen innan de tar en roll på kontorssidan av yrket. Under intervjun gav en av de kvinnliga studenterna ett optimistiskt svar, "*Jag tror kanske det hade neutraliserats lite om det satt fler kvinnor runt fikabordet*". Är detta kanske ännu en motivator och ett sätt för dem att "röra om i grytan" som tidigare uttryckts.

5. Diskussion och slutsatser

- Hur socialiseras ingenjörstudenter till sin ingenjörssroll under studietiden?
- Hur förhåller sig kvinnliga och manliga studenter till femininitet respektive maskulinitet under socialisationsprocessen och på vilket sätt har det inflytande på deras förmåga att bli en "riktig" ingenjör?

Redan innan utbildningen har studenterna skapat sig en bild av vem dem är och vad som kommer krävas av dem för att de ska genomgå utbildningen. Både kvinnliga och manliga studenter är medvetna om att de kommer få vara raka och tydliga i en tuff miljö. Detta trots de inprintade stereotypiska könsförväntningarna som följer med dem. Vi uppmärksammade dock en skillnad mellan könen när det gällde med vilka attityder och motivationsfaktorer de valde programmet Byggt teknik och arkitektur. Under utbildningen får de med sig olika ideologier, tankesätt, värderingar, språk, standarder, fördomar, modeller för social etikett och uppförande som sedan blir grunden till vardagen vilket gör att de bland annat svara i termer av hur man borde vara. Det är lättare för de manliga studenterna att leva efter dessa då de kvinnliga studenterna i allt större utsträckning måste anpassa sig. Detta är dem medvetna om och medvetenheten blir som ännu en motivationsfaktor till att bryta de befintliga mönstren.

Dock väljer de olika könen att gå olika vägar under tiden de socialiseras in som blir som ett skydd mot deras femininitet respektive maskulinitet. De kvinnliga studenterna väljer att assimilera sig med kvinnliga förebilder och umgås med andra studenter av samma kön som en trygghetsfaktor och vice versa. De väljer även att sträva efter de "mjukare och tryggare områdena" i yrket medan männen fokuserar mer på karriärsmöjligheter och ledarskap.

Referenslista

Acker, J 2012, '*Gendered organizations and intersectionality: problems and possibilities*', *Equality, Diversity & Inclusion*, 31, 3, pp. 214-224, Business Source Complete, EBSCOhost.

Alvehus, Johan & Jensen, Tommy (2015). *Organisation*. Lund: Studentlitteratur.

Alvesson, Mats & Billing, Yvonne Due 2011. *Kön och organisation*. Lund: Studentlitteratur

Bastalich, W., Franzway, S., Gill, J., Mills, J., & Sharp, R. (2007) *Disrupting masculinities: Women engineers and engineering workplace culture*. *Australian Feminist Studies* 22 (54), 385-400.

Berner. B. (red)(2003) *Vem tillhör tekniken? Kunskap och kön i teknikens värld*, Arkivförlag

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Connell, R. W, *Maskuliniteter* (Göteborg: Daidalos, 1996).

Connell, Raewyn & Pearse, Rebecca (2015). *Om genus*. 3., [omarb. och uppdaterade] uppl. Göteborg: Daidalos

Carlsson, Christina & Jansdotter, Anna (2004) *Genushistoria- En historisk exposé*. Lund. Studentlitteratur.

Edling, Christofer & Liljeros, Fredrik (red). 2010. *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, Ulla. 2007. *Organisering och intersektionalitet*. Malmö: Liber.

Fineman, Stephen, Gabriel, Yannis & Sims, David (2010). *Organizing & organizations*. Fourth Edition. London: Sage.

Giddens, Anthony, 2003, *Sociologi*, Lund : Studentlitteratur

Hagström, Tom och Sconfienza, Carolina. 1996. *Ingenjörers värderingar och förhållningssätt till arbete och yrke*. Solna: Arbetslivsinstitutet.

Holth, Line. 2015. *Den raka och krokiga vägen: om genus, ingenjörer och teknikkarriärer*. Karlstads universitet.

John Van Maanen and Edgar H. Schein, *Toward a Theory of Organizational Socialization*, Massachusetts Institute of Technology, 1977

Länk: <https://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/1934/SWP-0960-03581864.pdf>

Jansson, Cecilia och Bengtsson, Ninni. 2013. *Kvinnan i den mansdominerade utbildningen: en kvalitativ studie om hur lärare bemöter kvinnliga studenter på en mansdominerad teknisk utbildning*. Göteborgs universitet.

Johansson, Thomas. 2012, *Den lärande människan: utveckling, lärande, socialisation*, Malmö: Liber

Kowtha, N.Rao, *Engineering the engineers: socialization tactics and new engineer adjustment in organizations*, 2008

Kuhnert, R, Begeer, S, Fink, E, & de Rosnay, M 2017, 'Gender-differentiated effects of theory of mind, emotion understanding, and social preference on prosocial behavior development: A longitudinal study', *Journal Of Experimental Child Psychology*, 154, pp. 13-27, ScienceDirect, EBSCOhost. Hämtad: 1 March 2017.

Linghag, Sophie & Wahl, Anna (2013). *Män har varit här längst. Jämställdhet och förnyelse i industriella organisationer*. Lund: Studentlitteratur.

Udén, Maria, *The Impact of Women on Engineering: A Study of Female Engineering Students' Thesis Topics*

Sjöstrand, Glenn. 2013. *The Field of Technology in Sweden: The Historical Take-Off of the Engineering Professions*. *Professions and Professionalism*, 3(2). <https://doi.org/10.7577/pp.555>

Zetterberg Grünewald, Karin. 2017. *Trender och prognoser 2017*. AM85 - Trender och Prognoser. Stockholm: statistiska centralbyrån.

Wideberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1 – intervjuguide

Nedan följer en övergripande intervjumall som vi kommer utgå ifrån vid intervjun:

- Hur gammal är du?
- Vilket kön identifierar du dig som?
- Vilket år går du?

- Vilken inriktning läser du?

Motivation till studier, innan utbildningen

- vad studerade du på gymnasiet?
- Varför valde du att studera vidare?
- Varför valde du att läsa just detta programmet?

Föräldrars roll?

Under utbildningen

- Vad hade du för förväntningar på programmet innan du började?
- Hur blev det? Vad stämmer överens med dina förväntningar och vad såg annorlunda ut? Varför tror du det var så?
- Om du tänker tillbaka när du först började och jämför med nu, har det skett något i hur du ser på bygg ingenjörsyrket? Vad? Varför tror du det är så?
- Kan du nämna någon situation som har ändrat din bild på ingenjörsyrket

Framtiden inom branschen

- Hur är du som person?
 - Hur tror du dina klasskamrater hade beskrivit dig?
 - Hur ser könsfördelningen ut bland lärare på programmet?
 - Hur upplever du könsfördelningen bland er studenter?
 - Upplever du att denna fördelningen påverkar dina studier på något sätt?
 - Tror du det påverkat din syn på yrket?
 - Tror du det hade sett annorlunda ut om du var motsatta könet?
-
- Var är en ingenjör?
 - Hur anser du att en ingenjör ska vara? Vilka egenskaper behövs och vilka är bra att ha?
 - Hur tror du din personlighet spelar roll i din yrkesroll som ingenjör?
 - Hur tror du ditt kön spelar roll i din yrkesroll som ingenjör?
 - Till vilken typ av person hade du rekommenderat detta yrket? Varför?
-
- Hur ser du på dina karriärmöjligheter?
 - Har du börjat söka efter jobb/sommarjobb? Hur har de gått?
 - Hur tror du de hade sett ut om du var av motsatta könet?
 - Var ser du dig själv om 10 år?
-
- Har du själv reflekterat över det vi nu valt att studera?

Bilaga 2 - inbjudan

Inför intervju!

Hej,

Vi är två studenter från kandidatprogrammet equality and diversity management på campus Helsingborg. Vi håller just nu på med vår kandidatuppsats och söker därför intervjupersoner för att bygga en empirisk grund till vår forskning.

Syftet med vår uppsats är att vi vill utvidga den befintliga diskussionen om hur man blir till en ingenjör genom att undersöka hur ingenjörstudenter socialiseras in till ingenjörer under sin

studietid på universitet samt införa ett genusperspektiv för att visa på hur effekterna av socialisationen blir beroende på om man ger uttryck för maskulinitet eller femininitet. Vi vill med andra ord föra samman de två teoretiska ramverken genusvetenskap och socialisation för att analysera och skapa en förståelse för vårt empiriska material som ska utgöra studenternas tankar, diskurser och erfarenheter. Med detta syfte som grund kommer vi därför utgå från följande två frågeställningar:

- Hur socialiseras ingenjörstudenter in till sin ingenjörroll?
- Hur påverkar deras femininitet/maskulinitet vägen till att bli ingenjör samt vilken påverkan har denna processen på deras egen syn av femininitet/maskulinitet?

Vi hade varit hjärtligt tacksamma för ert bidrag som givetvis kommer ske under förutsättningarna att:

- Ditt deltagande är frivilligt
- Du kommer ses som en anonym deltagare
- Du har möjlighet att ångra dig och avbryta intervjun när som helst.
- Du har möjlighet att ångra dig efter intervjun och dementera ditt deltagande
- Du har möjlighet att utesluta någon del som du ångrade vid intervjun
- Du får välja att avstå att svara på frågor som du inte vill/kan svara på